

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/51/2021
Identifikačné číslo spisu:	6212205027
Dátum vydania rozhodnutia:	30.01.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:6212205027.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Sone Mesiarkinovej a sudcov JUDr. Mariána Sluka, PhD. a JUDr. Martina Holíča, v spore žalobcov 1/ E. F., bytom v C. XX, 2/ M. F., bytom v C. XX, oboch zastúpených advokátom JUDr. Petrom Ďuricom, so sídlom vo Veľkom Krtíši, SNP 711/25, proti žalovanej Obci Chrastince, so sídlom v Chrastinciach 18, IČO: 00 647 411, o určenie vlastníckeho práva, vedenom na Okresnom súde Veľký Krtíš pod sp. zn. 2 C 117/2012, o dovolaní žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 30. júna 2020 sp. zn. 12 Co 41/2019 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici z 12. novembra 2020 sp. zn. 12 Co 41/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 30. júna 2020 sp. zn. 12 Co 41/2019 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici z 12. novembra 2020 sp. zn. 12 Co 41/2019 vo výroku II., ktorým zmenil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o trovách konania tak, že žalobcom náhradu trov konania nepriznal a vo výroku III. o nároku na náhradu trov odvolacieho konania z r u š u j e a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Veľký Krtíš (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom (v poradí druhým) z 31. októbra 2018 č. k. 2 C 117/2012 - 508 v spojení s opravným uznesením Okresného súdu Veľký Krtíš z 20. októbra 2020 č. k. 2 C 117/2012 -627 vo výroku I. určil, že žalobcovia 1/ a 2/ (ďalej aj „žalobcovia“) sú bezpodielovými spoluvlastníkmi nehnuteľností bližšie špecifikovanými vo výrokovej časti, ktoré sú zakreslené vo výroku uvedenom geometrickom pláne tvoriacim neoddeliteľnú súčasť rozsudku. Vo výroku II. žalobcom 1/ a 2/ priznal voči žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100%. V odôvodnení rozhodnutia poukázal na § 137 písm. c/, zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), § 129 ods. 1, § 130 ods. 1, § 134 ods. 1, § 868 ods. 1 a 3, § 872 ods. 6 Občianskeho zákonníka, § 132a ods. 1, § 135a ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka v znení účinnom do 31. januára 1991. Súd prvej inštancie po doplnení dokazovania dospel k záveru, že žalobcovia boli oprávnenými držiteľmi, nehnuteľnosti mali v držbe nepretržite od ich nadobudnutia, t. j. od roku 1982, išlo o spôsobilý predmet vydržania, žalobcovia boli dobromyseľní, nakoľko vstúpili do držby nehnuteľností v takom rozsahu, v akom ich nadobudli od svojho právneho predchodcu, pričom

mali za to, že kúpnu zmluvou nadobudli aj časti pozemkov, ktoré sú označené v geometrickom pláne ako parcely č. XXX/XX a XXX/XX. Po vykonanom dokazovaní dospel súd k záveru, že žalobcovia splnili zákonom požadované predpoklady pre vydržanie, pričom vydržacia doba začala plynúť dňom uzavretia kúpnej zmluvy 22. januára 1982 a uplynula po 10 rokoch 22. januára 1992, kedy sa stali vlastníkami sporných nehnuteľností. Na základe uvedeného súd prvej inštancie žalobe v plnom rozsahu vyhovel. O nároku na náhradu trov konania rozhodol v zmysle § 255 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 2 CSP. Proti uvedenému rozhodnutiu podala odvolanie žalovaná.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 30. júna 2020 sp. zn. 12 Co 41/2019 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici z 12. novembra 2020 sp. zn. 12 Co 41/2019 vo výroku I. rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (§ 387 ods. 1 a 2 CSP) vo výroku o určení vlastníckeho práva (výrok I.). Vo výroku II. rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o trovách konania (výrok II.) zmenil (§ 388 CSP) tak, že žalobcom náhradu trov konania nepriznal. Vo výroku III. žalobcom náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Odvolací súd sa v zásade stotožnil so skutkovými a právnymi meritórnymi závermi súdu prvej inštancie, ktorý v dostatočnom rozsahu zistil skutočnosti rozhodné pre posúdenie veci a svoje rozhodnutie odôvodnil v súlade s ustanovením § 220 ods. 2 CSP. Skutkové a právne závery okresného súdu vedúce k rozhodnutiu o merite veci neboli v prejednávanej spore zjavne neodôvodnené a nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Na zdôraznenie správnosti rozsudku okresného súdu a vzhľadom na potrebu vysporiadať sa s tvrdeniami žalovanej v odvolaní odvolací súd doplnil ďalšie dôvody. Vo vzťahu k výrokom na náhradu trov konania odvolací súd v odôvodnení poukázal na § 257 CSP. Odvolací súd na rozdiel od súdu prvej inštancie dospel k záveru o potrebe aplikácie § 257 CSP pri rozhodovaní o trovách konania. Uviedol, že účelom tohto ustanovenia je umožniť súdu zmierniť dôsledky právnych noriem upravujúcich náhradu trov konania zavedením moderačného absolútného práva. Zákon nemôže postihnúť celú škálu rozmanitých životných situácií, preto sa právo dotvára sudcovským výkladom zákona, ktorý samozrejme musí rešpektovať všeobecné podmienky uvedené v zákone. Predpokladom realizácie sudcovského moderačného práva v zmysle Civilného sporového poriadku je, aby v konkrétnom prípade išlo o výnimočné okolnosti a dôvody hodné osobitného zreteľa. Odvolací súd z obsahu spisu zistil naplnenie obidvoch týchto podmienok. Predmetom konania bolo určenie vlastníckeho práva v obci, v ktorej evidencia nehnuteľností nezodpovedá skutočnosti. Žalobcovia, ktorí odvodzovali svoje vlastníctvo od domnelého právneho titulu, napriek zisteniu nesúladu medzi faktickým a právnym stavom ich vlastníctva a mimosúdny rokovaniam s obcou nepodnikli príslušné právne kroky smerujúce k zápisu ich vlastníctva do katastra nehnuteľností skôr, čím by sa vyhlili mnohým nedorozumeniam, dokonca boli ochotní predmet svojho vydržaného vlastníctva odkúpiť, čo mohlo byť voči žalovanej zneisťujúce a zmätočné. Naopak, žalobcovia realizovali svoje práva a povinnosti vlastníkov aj po zistení nesúladu medzi faktickým a právnym stavom nehnuteľností bez toho, aby sa ihneď relevantným spôsobom domáhali záväzného a jednoznačného zodpovedania právnej otázky ich vlastníctva. Podľa odvolacieho súdu by s poukazom na tieto okolnosti nebolo spravodlivé, aby trovy vzniknuté žalobcom v tomto súdnom konaní napriek ich procesnému úspechu znášala žalovaná. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 257 CSP z uvedených dôvodov.

3. Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podali dovolanie žalobcovia (ďalej aj „dovolatelia“), a to proti výrokom II. a III. rozsudku odvolacieho súdu. Namietali, že odvolací súd im nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňovali ich patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP). Mali za to, že odvolací súd porušil právo na kontradiktórne konanie zahrňujúce právo žalobcov, aby boli explicitne vyzvaní na vyjadrenie ich stanoviska k prípadnej aplikácii § 257 CSP, a to v prípade, ak súd zvažoval jeho použitie. Žalobcovia nemali umožnené vyjadriť sa k aplikácii uvedeného ustanovenia odvolacím súdom. V tejto súvislosti poukázali aj na Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 387/2019. Zároveň namietali, že odvolací súd rozhodnutie v časti trov konania nedostatočne odôvodnil (po skutkovej aj právnej stránke). Mali za to, že súd má existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa riadne a presvedčivo odôvodniť. Dovolatelia žiadali, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti (vo výrokoch II. a III.) zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie.

4. Žalovaná v písomnom vyjadrení k dovolaniu uviedla, že v danom prípade boli splnené podmienky na aplikáciu ustanovenia § 257 CSP.

5. Žalobcovia v následnom vyjadrení zotrvali na podanom dovolaní.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu - žalobcovia, v neprospech ktorých bolo rozhodnuté, zastúpení v súlade s § 429 ods. 1 CSP, skúmal prípustnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), pričom dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je dôvodné, a preto je potrebné rozsudok odvolacieho súdu v spojení s opravným uznesením v dovolaní napadnutom výroku II., ktorým zmenil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o trovách konania tak, že žalobcom náhradu trov konania nepriznal a vo výroku III. o nároku na náhradu trov odvolacieho konania zrušiť a vec mu vrátiť v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

7. Dovolatelia vyvodzovali prípustnosť podaného dovolania na základe ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa, tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo. Dovolací súd preto skúmal opodstatnenosť argumentácie dovolateľov, že v konaní došlo k nimi tvrdenej vade zmätočnosti.

9. Žalobcovia tvrdia, že procesným postupom krajského súdu došlo k zásahu do ich práva na spravodlivý súdny proces. Podstatou tohto práva je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

10. Ustanovenie § 420 písm. f/ CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

11. Z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že rozhodovanie o trovách konania je integrálnou súčasťou civilného sporového konania, a ako také spadá pod čl. 46 ods. 1 ústavy, prostredníctvom ktorého sa zaručuje každému základné právo na súdnu ochranu. Všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo strany sporu na súdnu ochranu. Či je základné právo na súdnu ochranu naplnené reálnym obsahom (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 4 ústavy), určuje

zákonná úprava náhrady trov konania obsiahnutá v Občianskom súdnom poriadku účinnom do 30. júna 2016 (§ 142 a nasl.), resp. v Civilnom sporovom poriadku účinnom od 1. júla 2016 (§ 255 a nasl.). Procesné predpisy, ktoré upravujú rozhodovanie o náhrade trov konania, preto treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom a účelom základného práva na súdnu ochranu.

12. Hranice sudcovskej úvahy sú dané účelom právnej úpravy náhrady trov konania, ktorá jej nepriznanie úspešnému účastníkovi pripúšťa len ako výnimku zo všeobecného procesného princípu zodpovednosti za výsledok sporového konania (§ 255 ods. 1 CSP). Priamo z textu zákonného ustanovenia vyplýva, že súd by mal podľa neho rozhodovať iba vo výnimočných prípadoch. Zmyslom predmetného zákonného ustanovenia je, že ak súd zvolí postup podľa neho, nemôže žiadnej zo strán (ani úspešnej, ani neúspešnej) priznať náhradu trov konania. Napriek doslovnému zneniu ustanovenia § 257 CSP nepriznanie sa môže týkať všetkých trov alebo len ich časti. Na účely moderácie nie je rozhodujúce, na základe akej zásady boli trovy uložené a ktorá strana ich má platiť; moderovať možno aj trovy zastaveného konania. Ak súd má v úmysle použiť moderačné právo alebo ak ho niektorá zo strán navrhne, musí súd umožniť protistrane, aby sa k tomu vyjadrila (k zámeru aj k dôkazom). Nie je možné, aby súd dospel k vnútornému presvedčeniu, že je potrebné aplikovať ustanovenie § 257 CSP a strane, ktorá by inak trovy získala, to neoznámil a táto by sa to dozvedela až z rozhodnutia. Súd v prípade použitia ustanovenia § 257 CSP je povinný „vytvoriť procesný priestor“ umožňujúci stranám sporu vyjadriť svoje stanovisko k prípadnému použitiu tohto ustanovenia. Strana má teda právo byť explicitne vyzvaná, aby včas k prípadnej aplikácii § 257 CSP vyjadrila svoje stanovisko. Existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa musí súd vo svojom rozhodnutí riadne a presvedčivo odôvodniť, pretože v opačnom prípade by mohlo ísť o postup, ktorý by mohol mať znaky svojvôle. Aj podľa ustálenej súdnej praxe (vid'. napr. nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 119/03, či uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 67/2010) výnimočnosť použitia ustanovenia § 257 CSP, ako aj to, v čom súd videl, že išlo o prípad hodný osobitného zreteľa, musí byť náležite odôvodnené, a to najmä so zreteľom na analogické použitie § 255 ods. 2 CSP odvolacím súdom, keď však v súdnej veci do úvahy neprichádzala zásada úspechu vo veci podľa § 255 CSP, ale zavinenie za zastavenie konania podľa § 256 CSP. (Števček, M.; Ficová, S.; Baricová, J.; Mesiarkinová, S.; Bajánková, J.; Tomašovič, M.; a kol. Civilný sporový poriadok, Komentár, Praha : C. H. Beck, 2016, s. 940 - 943).

13. Rozhodovacia činnosť najvyššieho súdu i ústavného súdu dospela k záveru, že ak súd má v úmysle použiť moderačné právo v zmysle ustanovenia § 257 CSP alebo ak ho niektorá zo strán navrhne, musí súd umožniť protistrane, aby sa k tomu vyjadrila (k zámeru aj k dôkazom). Nie je možné, aby súd dospel k vnútornému presvedčeniu, že je potrebné aplikovať ustanovenie § 257 CSP a strane, ktorá by inak trovy získala, to neoznámil a táto by sa to dozvedela až z rozhodnutia. Súd v prípade použitia ustanovenia § 257 CSP je povinný „vytvoriť procesný priestor“ umožňujúci stranám sporu vyjadriť svoje stanovisko k prípadnému použitiu tohto ustanovenia [pozri k tomu rozsudok ESLP Čepek proti Českej republike, sťažnosť č. 9815/10, ako aj nálezy Ústavného súdu ČR sp. zn. PL. ÚS 46/13 a sp. zn. I. ÚS 1593/15, tiež rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. MCdo 14/99 z 01.09.2000, uznesenia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 MCdo 17/2009, sp. zn. 5 Cdo 67/2010, sp. zn. 3 MCdo 46/2012, 4 Cdo 75/2022, 4 Cdo 155/2020, nálezy Ústavného súdu SR č. k. I. ÚS 168/2018-22, I. ÚS 153/2018 - 28). Ústavný súd uviedol, že: „konanie o náhrade trov konania je konaním kontradiktórnym, preto mal dať krajský súd priestor sťažovateľke na vyjadrenie k prípadnej aplikácii § 257 CSP; toto ustanovenie má slúžiť na odstránenie neprimeranej tvrdosti, inými slovami, na dosiahnutie spravodlivosti pre účastníkov konania. Pokiaľ je aplikované bez toho, že by relevantné dôvody na taký postup boli posudzované, ide o postup svojvoľný, a teda zasahujúci do základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.“ (I. ÚS 168/2018).

14. Odvolací súd tým, že nevyzval dovolateľov k prípadnej aplikácii § 257 CSP a nevytvoril im primeraný procesný priestor umožňujúci vyjadriť svoje stanovisko k prípadnému použitiu tohto ustanovenia, porušil právo dovolateľov na spravodlivý proces, a tým konanie zaťažil vadou v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

15. Na základe vyššie uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalobcov v zmysle § 420

písm. f/ je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné rozsudok odvolacieho súdu v spojení s opravným uznesením v dovolaní napadnutej časti vo výroku II., ktorým zmenil rozsudok súdu prvej inštalácie vo výroku o trovách konania tak, že žalobcom náhradu trov konania nepriznal a vo výroku III. o nároku na náhradu trov odvolacieho konania, zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

16. Vzhľadom na dôvod zrušenia rozhodnutia odvolacieho súdu a skutočnosť, že vec sa vracia odvolaciemu súdu v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie, dovolací súd sa nezaoberal opodstatnenosťou uplatnenia ďalších dovolacích námietok týkajúcich sa nedostatočného odôvodnenia dovolaním napadnutých výrokov.

17. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštalácie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštalácie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

18. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.